

Dalmatinova ulica 4
1000 Ljubljana
T.: +386 1 434 12 00
W.: www.zsss.si
E.: zsss@sindikat-zsss.si

Ljubljana, 16. 10. 2023

Državni svet RS

gp@ds-rs-si

Poslanske skupine Državnega zbora RS

gp@dz-rs-si

Zadeva: Odziv ZSSS na predlog Zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2024 in 2025 (EVA: 2023-1611-0091)

Spoštovani

Dne 29. 9. 2023 je bil na spletni strani državnega zbora objavljen Predlog Zakona o izvrševanju proračunov RS za leti 2024 in 2025 (v nadaljevanju ZIPRS), na katerega v nadaljevanju podajamo nekaj pripomb.

Predlog ZIPRS, tako Vlada Republike Slovenije (Vlada RS), je usmerjen k zagotavljanju sredstev za odpravo posledic katastrofalnih poplav in plazov, ki so avgusta 2023 prizadele Slovenijo. Pri tem pa se predlagajo rešitve, ki bodo po našem mnenju nedopustno posegle v razpoložljive dohodke prebivalstva. V nadaljevanju podajamo stališča glede naslednjih ukrepov:

Zamrznitev uskladitve olajšav in dohodninske lestvice v letu 2024

Predlog ZIPRS v 79. členu predlaga, da se uskladitev skupnega dohodka, olajšav in lestvice za odmero dohodnine za leto 2024 ne opravi. Temu v ZSSS nasprotujemo, saj veljavni ZDoh-2 poleg kriterija upoštevanja ekonomskega stanja v državi, določa tudi obveznost posvetovanja vlade s socialnimi partnerji, na podlagi katerega se z ZIPRS določi koeficient uskladitve, ki pa ne sme biti nižji od 50 % rasti povprečnih mesečnih plač zaposlenih v RS za mesec junij tekočega leta v primerjavi z mesecem junijem prejšnjega leta. Ta rešitev je bila na predlog Vlade RS uzakonjena pred manj kot letom dni (t.j. ZDoh-2AA, z dne 19. 12. 2022). Naj izpostavimo, da smo lani v okviru usklajevanj ESS v tripartitnem dialogu pristali na tovrsten pristop k indeksaciji ob robnih pogojih minimalne ravni usklajevanja, obveznega socialnega dialoga in ob obetih skorajšnje celovite preнове davčnega sistema.

Opozarjamo, da bodo zaradi odstopa od usklajevanja v letu 2024 neto prejemki posameznikov realno nižji. Ne uskladitev bo tudi vplivala na število posameznikov, ki bodo upravičeni do uveljavljanja dodatne splošne olajšave. V letu 2024 naj bi se minimalna plača uskladila najmanj v višini letne inflacije. Po napovedi UMAR bo ta znašala 5,4 %. Kar pomeni, da bo ob višji bruto minimalni plači in ob ohranitvi sedanje meje za upravičenost do dodatne splošne olajšave, ki je trenutno 1.333,33 eur bruto, posameznik, ki bo prejel le 65 eur dodatkov, ki se prištejejo k

bruto minimalni plači, presegel ta prag za upravičenost do olajšave in na ta račun prejel nižji neto znesek plače. Dodatna splošna olajšava bo v večji meri tako postala nefunkcionalna.

Odločitev Vlade RS po zamrznitvi usklajevanja, je z vidika trenutnih dejstev in okoliščin ter pešanja gospodarskega cikla, predstavlja spregled dejstva, da se sorazmerno visoke stopnje inflacije in s tem druginja, z izjemo nekaterih energentov, (še) ne umirja. Razpoložljivi dohodek iz naslova (dostojnega) dela pomeni pretežnemu delu prebivalstva in njihovim družinam primarni vir za zagotavljanje socialne varnosti, ohranjanje kupne moči in blaginje. Če vzamemo v obzir mednarodni kontekst, Vlada RS s to potezo po našem mnenju dodatno krepí davčni primež, po katerem se je Slovenija za leto 2022, s kar 42,8%, uvrstila na visoko sedmo mesto izmed 38 držav OECD. Posledično tudi blagajne javnih financ kažejo izjemno odvisnost od dajatev na delo (dohodnina in prispevki za socialno varnost že sedaj predstavljajo cca. 60% vseh zbranih dajatev). Ekonomsko utemeljene razlage za tovrstno ravnanje ob zaostrovanju geostrateških razmer, recesiji v naši največji zunanjetrgovinski partnerici in skorajšnjim zaostritvam gospodarskih razmer doma, ni moč najti.

Zamrznitev usklajevanja transferjev posameznikov in gospodinjstev v letu 2024

ZIPRS v 64. členu predlaga, da se uskladitev socialnih in družinskih prejemkov v skladu z Zakonom o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji v letu 2024 ne opravi. Ti se v skladu z obstoječimi predpisi uskladijo enkrat letno, in sicer 1. marca z inflacijo v preteklem letu po podatkih SURS. Posamezniki in družine bodo posledično upravičeni do nižjih zneskov otroških dodatkov, nižjih dodatkov za velike družine, nižjih zneskov državnih štipendij, starševskega dodatka ter nižje višine denarne socialne pomoči in posledično varstvenega dodatka ipd., kar bo še dodatno vplivalo na nižanje njihovega neto razpoložljivega dohodka. Pri tem opozarjamo, da bodo najbolj prizadeti prav posamezniki in družine z najnižjimi dohodki. Dejstvo je tudi, da so družinski in socialni prejemki pomemben dejavnik zniževanja revščine v Sloveniji, in da vsako zmanjševanje le-teh, revščino le še dodatno povečuje. Prav tako je v načrtovanem proračunu za leto 2024 na proračunski postavki: Transferji posameznikom in gospodinjstvom predvideno 33,98 mio eur manj v primerjavi z letom 2023. Gre za nizek znesek, ki jasno kaže, da varčevanje na najbolj ogroženih skupinah prebivalstva v Sloveniji ne bo bistveno pripomogel k zmanjšanju načrtovanega proračunskega primanjkljaja.

Spomnimo tudi, da se je uskladitev še do leta 2019 opravljala dvakrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin in kljub obljubam nekaterih političnih strank se to še ni vrnilo v prvotno stanje. Glede na druginjo in učinek strukture inflacije na potrošno košarico značilno za najranljivejši del prebivalstva, je treba posebej poudariti, da je ravno njihova kupna moč še posebej prizadeta. Velik del izdatkov v njihovi potrošnji namreč predstavljajo ravno hrana in bivanje, ki kažeta posebej neugoden inflacijski trend. Slednje še dodatno pritrjuje upravičenosti našega stališča, da solidarnosti, ki naj bi jo ta ukrep vzpostavil v razmerju do državljanov in podjetij prizadetih v nedavnih poplavah ni dopustno graditi z varčevanjem na plečih najšibkejših. V ZSSS torej pričakujemo, da se uskladitev transferjev opravi tudi v letu 2024 skladno z veljavno zakonodajo.

Uskladitev osnovnih plač v javnem sektorju v letu 2024

ZIPRS v 65. členu predlaga, da se vrednosti plačnih razredov in plačne lestvice ne glede na določbo Zakona o sistemu plač v javnem sektorju, ne uskladijo. V ZSSS nasprotujemo takšni rešitvi.

Vse bolj akutna postaja tudi nezmožnost javnega sektorja, da v svoje vrste pritegne oz. nadomešča odhajajoči kader. S tem se slabi javni servis za državljane in šibi perspektiva, ki je predpogoj za prebojno naravnost celotne družbe. Vladna vnaprejšnja enostranska odpoved dialogu v času visokih stopenj inflacije predstavlja nerazumno ograjevanje od izzivov, ki bi jih morali proaktivno naslavljeni in reševati za skupno mizo.

Za ohranjanje realne vrednosti rasti plač je potrebno usklajevanje vsaj v višini inflacije. Visoka inflacija, ki se najbolj kaže v naraščajočih cenah osnovnih življenjskih potrebščin, ki so ključni del izdatkov družin z najnižjimi dohodki že dlje časa vpliva na kupno moč in potrošnjo.

Zagotavljanje sredstev iz proračuna za financiranje povečanih stroškov ZZZS

V 78.členu Predloga ZIPRS je določeno, da se v letu 2024 za povečane stroške zdravstvene blagajne iz državnega proračuna zagotovi del sredstev v višini do 420 mio eur, s čemer bo omogočeno uravnoteženo poslovanje. Za leto 2025 transfer iz državnega proračuna ni predviden. Z namenom zagotavljanja in ohranitve socialne varnosti ter obsega košarice pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja pozivamo, da se v predlogu ZIPRS tudi za leto 2025 določi kritje morebitnega primanjkljaja iz državnega proračuna. V nasprotnem primeru bo lahko prišlo do krčenja obstoječih pravic na škodo zavarovancev in ogrozilo sistem javnega zdravstva.

Osnova za plačilo prispevkov javnih uslužbencev za delo v tujini v letu 2024

80. člen ZIPRS določa, da je v letu 2024 osnova za plačilo prispevkov javnih uslužbencev, ki so napoteni na delo v tujino plača, ki bi bila prejeta za enako delo v RS. Prepričani smo, da bi morala biti osnova za plačilo prispevkov v višini dejanskih prejemkov oz. enakovredno ureditvi za zaposlene v zasebnem sektorju kot to določa Zakon o čezmejnem izvajanju storitev. Višina osnove od katerih se vplačujejo prispevki v pokojninsko blagajno vpliva na zbrana sredstva in višino pokojnin. Zahtevamo, da se zagotovi enaka obravnava vseh zaposlenih tako v zasebnem kot v javnem sektorju, in da vsi v pokojninsko blagajno prispevajo prispevke od dejanske višine prejetih dohodkov.

Neuporaba določb ZJF v zvezi s pripravo strateških dokumentov s področja javnih financ

72. člen ZIPRS določa, da se srednjeročna fiskalna strategija, kot jo predvideva 1. odstavek 9.č člena ZJF, v letu 2024 vladi ne predloži v sprejetje. Ne glede na to, da je Vlada RS kot predlagatelj najbrž ocenila, da fiskalno pravilo v letu 2024 (še) ne bo relevantno, je omenjeni dokument, ki se mu Vlada RS vnaprej odpoveduje gradivo, ki je v času zaostrenih razmer še posebej aktualno. Strateški pogled na javne finance za srednjeročno obdobje, priprava analize občutljivosti idr. pomembni elementi navedeni v 1. odstavku 9.č člena ZJF so predpogoj, da

Vlada RS in javnost pridobijo uvid v verjetni prihodnji razvoj dogodkov na področju javnih financ. V obdobju hitro rastočih obrestnih mer, povečevanja verjetnosti negativnih nihanj v gospodarstvu, na trgu dela in drugod, je simuliranje in predvidevanje alternativnih scenarijev ključno za učinkovito obvladovanje tveganj in operativno učinkovitost oz. odzivnost Vlade RS.

V teh negotovih časih je po našem mnenju vnaprejšnje odpovedovanje tovrstnim strateškim dokumentom v nasprotju s preglednim in odgovornim ravnanjem z javnimi sredstvi. Predlagamo, da se bodisi odpravi ta člen, bodisi zagotovi alternativno pravno podlago, ki bi zagotovila pripravo primerljivega strateškega dokumenta s srednjeročnim pogledom in analizo občutljivosti.

V ZSSS še enkrat znova opozarjamo, da je krpanje proračunskega primanjkljaja zaradi zagotavljanja sredstev za odpravo posledic katastrofalnih poplav in plazov, ki so avgusta 2023 prizadele Slovenijo, na račun delavk in delavcev ter najranljivejših skupin nedopustno. Delavke in delavci bodo sredstva za ta namen prispevali že s solidarnostnim prispevkom, ki se bo v naslednjih dveh letih obračunal od prejetih dohodkov. Zato pozivamo Vlado RS, da še enkrat premisli o predlaganih rešitvah in poišče razpoložljive finančne mehanizme tako pri sebi kot tudi v gospodarstvu.

Predsednica ZSSS
Lidija Jerkič, univ. dipl. prav.

